

Újpesti Bródy Imre Gimnázium és Általános Iskola

1047 Budapest, Langlet Valdemár utca 3-5.
www.big.edu.hu titkar@ujpest-brody.hu
Telefon: (1) 369 4917
OM: 034866

Tanulásmódszertan – 9. évfolyam

Elmélet

Segédanyag

Tanulási stílusok

A tanulási stílus ismerete nagyon fontos ahhoz, hogy a tanulásra fordított idő során minél hatékonyabbak legyünk, az új ismeretek elmélyülhessenek, akár később is könnyedén előhívhatóak legyenek. A tanulási stílusokat különböző szempontok alapján osztályozhatjuk. A tanulási stílusok elkülönítésére számos eltérő elmélet létezik. Egyes elmélet szerint a környezeti tényezőktől függ a tanulás eredményessége, mint a hőmérséklet, hang vagy a fény. Más elmélet szerint a különböző tanulási stílusok egymástól a szociális motívumok alapján elkülöníthetőek, tehát, hogy a gyermek egyedül vagy csoportban tanul könnyebben. Létezik olyan megközelítés is, ami a fizikai körülmények alapján különíti el a tanulási stílusokat, azaz, hogyan tanul a gyerek különböző napszakokban, milyen hatással van rá a mozgás. Az érzelmi klíma, (motiváció, strukturális szint) vagyis a pszichológiai (reflektív vagy impulzív típus) tényezőket is számba veszik a tanulási stílusok leírására, csoportosítására.

A tanulási stílusok osztályozása az érzéketi modalitások alapján

Ez alapján három fő kategóriát különböztetünk meg.

Auditív típus: azok a személyek, akik a legkönnyebben a hallás után, auditív ingerek segítségével sajátítanak el új ismereteket, főként a szóban elhangzott információkból tanulnak hatékonyan. Az auditív stílusú tanuló számára a frontális oktatás/előadás hallgatása hatékony, hiszen az elhangzott szövegből ki tudják szűrni, el tudják raktározni a kellő mennyiségű és minőségű információt. Az auditív stílusú tanuló számára hasznos lehet, hogy a tananyagot hangosan olvassák fel számára, vagy mondják fel maguknak a megtanulandó részeket.

Vizuális típus: elsősorban a látottak, vizuális ingerek alapján szerzik meg maguknak az információt. Ha látnak egy képet vagy szöveget, ábrát, táblázatot, a felidézésnél könnyedék le tudják írni szóban vagy lerajzolni a látott anyagot, mert agyuk könnyebben raktározza el a vizuális úton érkező információkat. A vizuális típusú tanuló számára nagyon fontos a szemléltetés, illetve ha egyedül tanul, segítségére lehetnek a rajzok, ábrák, valamint a különböző színekkel történő kiemelés is.

Mozgásos típus: a mozgás segíthet az információk feldolgozásában, elraktározásában, sőt a hasonló mozgássorok ismétlése a felidézést is megkönnyítheti. A tanulásszervezésük során jó, ha van lehetőségük valamilyen mozgás végzésére (rajzolás, rágózás, séta a szobában/szabadban, stb), mert ez a motivációjukat, hatékonyságukat is növeli.

A tanulási stílusok osztályozása társas környezet alapján

Az emberek különbözhetnek abban a tekintetben, hogy legszívesebben egyedül, párban, kiscsoportban, esetleg felnőtt segítővel tanulnak. A szociális motívumok, a társas környezet a következőképpen jelenhetnek meg a tanulásban.

1. társas stílus: vannak olyan személyek, akik akkor tudnak igazán hatékonyan tanulni, ha ezt nem egyedül teszik, hanem társaságban. Ez a társaság lehet egy tanulópár, vagy a kooperatív csoportmunka során kialakult tanulócsoporthoz. Ezek a tanulók jobban szeretik, ha a csoport közösen jut megoldásra, ha elmagyarázzák neki többféleképpen, amit nem értenek.
2. Csendes stílus: az előző tanulási stílusnak pont az ellentéte, ugyanis a csendes stílusú tanulók egyedül szeretnek tanulni, ha társaik magyaráznak, azt kevésbé fogadják el, inkább hátráltató tényezőnek fogják fel a társak jelenlétét a tanulási folyamatban.

A tanulási stílusok osztályozása az információra történő reagálás alapján

Impulzív stílus: az elnevezéséből adódóan az ezen stílust alkalmazó személyekre a hirtelen, átgondolatlan válaszadás, a „bekiabálás” a jellemző. Sokszor reagálnak az intuícióik alapján, az első eszükbé jutó feleletet mondják ki. Előbb adnak választ, minthogy mérlegeljék annak helyességét.

Reflektív stílus: Az előző stílus ellentét. Jellemzője, hogy a személy a válaszadás előtt alaposan átgondolja válaszát, elemzi a kérdést, logikai rendszerbe helyezi az információkat. A reflektív stílussal rendelkező személyek, akik általában helytálló érvekkel tudják alátámasztani a válaszukat.

A tanulási stílusok a környezeti ingerekre való reagálás alapján

A tanulás környezetének jellemzői nagyban befolyásolják a tanulás eredményességét. Az emberek különböző módon preferálhatják a zaj és a csend szintjét, a helyiség tágasságát vagy zsúfoltságát, az aktuális hőmérsékletet, illetve a megvilágítást.

A tanulási stílusok a motiváció alapján

A tanulók közti megkülönböztetés itt elsősorban arra vonatkozik, hogy a személyekre milyen hatással van a külső motiválás, illetve tanulási folyamatukat milyen mértékben irányítja saját belső motivációjuk, vagyis „mennyire belső ösztönökkel (kíváncsiság, kompetencia, pozitív önértékelésre törekvés, a teljesítés elérése), vagy milyen mértékben külső ösztönzőkkel készíthető a tanuló a tanulási tevékenységre.

A tanulásmódszertan céljai

- a tanuláshoz való viszony formálása
- a tanulási szokások formálása, hatékony tanulási módszerek elsajátítása
- a tanuláshoz szükséges alapkészségek fejlesztése
- személyiségépítés

A sikeres tanulás külső és belső feltételeinek megismertetése a diákokkal elengedhetetlen feltétele a megfelelő tanulói szokásrendszer elsajátításához, az önismeret kialakulásához.

A megfelelően megválasztott és kialakított tanulói környezet, a szokásrendszer kulcsfontosságú a hatékony és örömteli tanulás létrejöttéhez. A tanulás külső körülményei nagymértékben meghatározzák az ismeretszerzési folyamatot, valamint a belső állapot megteremtését. Mindenki számára egyformán ideális tanulóhely nincs, mindenkinek más és más jelent az ideális tanulási tér, egy azonban biztos: teremtsen megfelelő hangulatot, és segítsen a tananyag feldolgozásában. A tanuláshoz szükséges eszközök elhelyezése, rendben tartása is a sikeres tanulás titkai közé tartoznak. A külső rend elősegíti a belső rend kialakítását.

A beszéd: lehetőség és felelősség

- a beszéd a legfontosabb kommunikációs eszközünk. A valódi eszköz a nyelv. Minél jobban tudunk gondolkodni, annál jobban meg tudjuk értetni magunkat másokkal.
- a gondolkodás és beszéd elválaszthatatlan egymástól. Az ember belső beszéddel gondolkodik. Gondolatait csak akkor tudja kifejezni, ha vannak hozzá szavai. A nyelvi kifejezés készsége különbözteti meg az embert az állatoktól.
- A tanulásban is a nyelv eszközt használjuk, így fontos, hogy a megfelelő szókészlet álljon rendelkezésünkre.

A szókincs fejlődése

- a beszédképesség és a szókincs fejlődése mindenkinél nagyjából azonos módon történik.
- 1-2 éves korban ez a fejlődés nagyon gyors. Az első iskolaévekben még mindig megtalálható, ilyenkor a legkönnyebb az idegen szavak tanulása.
- felsőbb iskolaévekben ez a folyamat lelassul, a későbbi fejlődés már kisebb mértékű.
- A szókincs alakulását meghatározza a környezet és a neveltetés sajátosságai. Az egyes tájegységekhez különböző sajátos szókészlet kapcsolódik, amit a városi emberek nem vagy csak kis mértékben értenek meg.
- A generációk között is eltérő lehet a szókincs, valamint a műveltségi szint is befolyásolja.
- a felnőttek számára hiányzik a kényszerítő erő, hogy új szavakat tanuljon (kivéve, ha elvárják tőle)
- A magyar nyelv szókincsét 800 ezer-1 millió szóra becsülik.

Aktív és passzív szókincs

- a gazdag szókincsre a kommunikációs folyamat mindkét végén szükségünk van. (ismeretszerzés és ismeretközlésnél is)
- A szókincs a környezeti hatások, tapasztalatok, tanulmányok eredménye, és további ismeretszerzések kiindulópontja is.
- szegényes szókincssel gondolatvilágunk is szegényesebb => nemcsak az új ismeretek megértése, feldolgozása is nehezebb, de a saját magunk kifejezése is.
- gyakran előfordul, hogy a szavak mellékjelentését nem ismerjük, a mondatból kiragadva már nem tudjuk pontos jelentésüket.
- az idegen szavak lassítják a tanulási folyamatot, az olvasás sebességét.

A szókincs gyarapításának módjai

1. az érdeklődés felkeltése
2. az akarat mozgósítása
3. önmagunk megismerése

A szavak jelentését többféle módon tudhatjuk meg:

1. kitaláljuk a szöveggörnyezetből (kontextus)
2. szótár
3. megkérdezem, elmagyaráztatom

A szóismétlés stiláris hiba, rombolja a szöveg élvezhetőségét.

Eszközök a szókincs gyarapítására:

1. olvasás
2. beszélgetés, vita, önkifejezés gyakorlása

A szóbeli felelet

- élelőszóban számot ad a diák arról, hogy a közösen feldolgozott tananyagot képes-e szóban felidézni és érthetően, önállóan összefüggően elmondani.
- A felelet: a tankönyvből olvasott és a tanártól hallott élelőszóban hallott ismeretek, gondolatok visszamondása. Az ismeretek értelmes átgondolása, logikai lánkra való felfűzése.

A kiselőadás

- témaválasztással kezdődik - segít, ha kedvünkre való témát választunk.
- első lépés: anyaggyűjtés - időigényes, körültekintő, átgondolt folyamat.
- második lépés: anyagok feldolgozása, források feldolgozása
- nagyon fontos a figyelem felkeltése -> felébresztjük a hallgatóság figyelmét, időt adunk nekik a ráhangolódásra és érdekes adatokat is tudunk közölni.
- a bevezetőben érdemes tisztázni a fontosabb fogalmakat, tényeket. Érdemes elmondani, hogy miről lesz szó.
- a főrészben, ha visszautalunk az előzményekre, érdemes megismételni az elmondottakat.
- a befejezésben a lényegét összegezzük.

A jó kiselőadás jellemzői:

- nem túl hosszú – befogadható mennyiségű információt tartalmaz
- szemléletes – a problémát több oldalról járja körül, példákkal támasztja alá.
- szemléltető ábrák alkalmazása – segíti az emlékezeteti rögzítést.
- nehéz fogalmakat, összefüggéseket érthetően kell elmagyarázni. Ezt legjobban szabad elbeszéléssel tudjuk megtenni, mert közben mi is tudunk gondolkodni, és a hallgatósághoz is jobban alkalmazkodik.

Olvasás, felolvasás, szövegértés

Blattolás – felkészülés nélküli, rögtönzött felolvasás

- a felkészülési idő 10-15 mp, ami alatt a szöveg hosszát, tagolását tudjuk felmérni.
- a szemünk előbbre jár, mint amit éppen olvasunk.
- az agyunk kb fél mondattal előrébb jár, mint ahogy a szöveg elhangzik.
- lehetősége: az agyunk gyorsabban képes működni, mint a hangadó szerveink.

Saját szöveg felolvasása

- el kell képzelni, át kell élni, érzelmekkel megtölteni a saját magunk által írt szöveget.
- könnyebb, mert van közünk hozzá.
- próba felolvasást tudunk előtte tartani, ezáltal tudjuk gyakorolni a hangsúlyozást.
- az előadás művészetét tanulni kell.

Mesemondás

- fejleszti a nyelvi készségeket
- nyelvi öltetek, váratlan kapcsolatok, játékos fordulatok.

Címmeditáció

- olvasásra való ráhangolódás
- témáról való ismeretek összegzése

Skimming – tájékozódó olvasás

- illusztrált szöveg feloldozása
- képek, ábrák, táblázatok, alcímek áttekintése

Szövegértéshez használható eszközök, gyakorlatok

- elolvasom, letakarom, visszamondom => nehéz, egyszerű, hasznos
- szótárkészítés
- kérdezési vázlat
- utána olvasás, böngészés
- átfogalmazás saját szavakkal
- kérdések megfogalmazása a szövegről
- értelmező kérdések (már megfogalmazottak) megválaszolása
- szövegrövidítés – csak a lényeg
- kereső olvasás: egy adott szóra keresés a szövegben. Szökdécselést, ugrálást jelent.
- kritikus olvasás: fenntartással fogadunk minden új információt, azokat nem elhinni, hanem önálló átgondolás után mérlegeljük az olvasottakat, és ezután fogadjuk el.
- kivonat készítés: a lényeg megragadni

Képek, ábrák, táblázatok olvasása

- olyan mondanivalót közvetítenek, amelyek hosszadalmasan írhatók le, viszont egy pillantással rengeteg információt adnak.
- beszédesek, általában összefüggéseket mutatnak be, lényegre törően, szemléletesen.
- az adatok könnyebben áttekinthetők, mintha szövegből kellene összerakni, egészzé formálni.

Emlékezetfejlesztés

- megtanulás: vers és próza
- képek készítése
- fontos szavak és mondatok kiemelése aláhúzással
- kulcsszóvázlat és kutyanyelv
- vázlat
- gondolattérkép
- jegyzetkészítés könyvből
- jegyzet hallás alapján
- emlékeztető
- háromszori elolvasás
- magyarázva tanítás
- vizualizáció
- mnemotechnikai gyakorlat – asszociációs készség fejlesztése (képzettársítás)

Gondolkodási képességek fejlesztése

1. kérdésfeltevés
2. ötletroham – brain-storming
3. szokatlan tárgyhasználat - mire használhatom, nem rendeltetésszerűen az eszközt (pl. gyufásdoboz, kulcs)

Gondolkodási hibák, tévedések – nincs jó döntés, megoldás sincs egy bizonyos helyzetben

1. előrelátás hiánya
2. hibás analógia
3. feltételezések tényként kezelése
4. következtetlenség
5. téves észleletre való hivatkozás
6. hallomások tényként kezelése
7. szubjektív szempontok objektivizálása
8. egy szempont, nézőpont abszolutizálása
9. tekintélyre való hivatkozás
10. dolgok jelentőségének eltúlzása/bagatellizálása

Gondolkodási sémák, technikák

összetett problémák megoldásához szükségesek, nem szabad őket figyelmen kívül hagyni.

1. információgyűjtés – kiindulási pont megtalálásához
2. megérzés, sejtés (intuíció)
3. relativitásérzékelés – érvek, ellenérvek felsorakoztatása
4. következmények végig gondolása – ne legyünk rövidlátóak, mérlegeljünk
5. merészség - új utak feltérképezése
6. mérlegelés – előnyök, hátrányok megfogalmazása
7. morális, szociális érzékenység – erkölcsi, szociális szempontok bevonása, minden döntésnek vannak emberi vonatkozásai, melyeket nem hagyjatok figyelmen kívül